

SFEERVERSLAG WERKPLAATS 6, 20 november 2025

Inleiding

Op donderdag 20 november 2025 vond de zesde werkplaats van het dijkverbeteringsproject Lith-Bokhoven plaats. Deze keer lag de focus van de werkplaats op het doorgronden en aanvullen van de kansrijke alternatieven voor vier uitdagende gebieden, namelijk Lith, Oud-Empel, Henriëttewaard en de stad-uiterwaardzone. Op de agenda stond de toelichting van deze vier gebieden en hoe we tot deze kansrijke alternatieven zijn gekomen. Wat zijn belangrijke aandachtspunten om mee te nemen bij de verdere uitwerking van de kansrijke alternatieven? Hoe kunnen de alternatieven versterkt worden? Aan het eind van de bijeenkomst zijn de inzichten uit de verschillende groepjes teruggekoppeld door de deelnemers aan elkaar.

Van elke werkplaats wordt een sfeerverslag gemaakt: een combinatie van foto's en een beschrijving van de besproken en behandelde onderwerpen tijdens de werkplaats op hoofdlijnen. Het sfeerverslag is ter informatie en is samen met de posters en presentatie op de projectpagina te vinden. De resultaten van de werkplaats worden door het projectteam verwerkt in het ontwerp. Als u iets opvalt in dit verslag, of u wilt erop reageren, neem dan contact op met Sjors Hoek, via shoek@aaenmaas.nl of 06-20092364.

Projectupdate en toelichting uitdagende gebieden

Om 19.00 begon het programma van de werkplaats, waarbij Jetske Vaas (omgevingsmanager) de avond opende. Na een korte terugblik op de vorige werkplaats, waarin de hoofdlijnen van de kansrijke alternatieven zijn gedeeld, is er een projectupdate gegeven door Tim Smit (omgevingsmanager). Hij lichtte toe dat tijdens de stuurgroep van 30 oktober de bestuurders zijn bijgepraat over de kansrijke alternatieven. Tim informeerde de deelnemers over de lopende procedure voor het beantwoorden van de zienswijzen op de Notitie Reikwijdte en Detailniveau. De beantwoording zal formeel worden gedaan begin 2026. Na een korte doorkijk tot het einde van de verkenningsfase nam Robbert de Koning (landschapsarchitect) het stokje van Tim over om de vier uitdagende gebieden toe te lichten.

Robbert is begonnen met het duiden wat de vier uitdagende gebieden zijn. Dit zijn de dijkdorpen Lith en Oud-Empel en de twee gebieden die we 'verbinding stad-uiterwaard' en 'Henriëttewaard'

noemen. Er is kort teruggegrepen op de principes van de dijkverbetering zoals het waterschap die hanteert voor alle projecten. Vanuit die principes gaat de voorkeur uit naar een oplossing naar binnen, uitgevoerd in grond. Alleen als dat niet past, wordt buitenwaarts overwogen (richting de Maas), eveneens in grond. En mocht ook dat niet kunnen, dan wordt een constructie overwogen. Demontabele, flexibele oplossingen worden alleen toegepast bij groot maatschappelijk belang.

Vervolgens zijn de grote lijnen van de kansrijke alternatieven benoemd: 'Lange termijn voorop' (KA-A) en 'belangen en waarden van nu voorop' (KA-B). Kansrijk alternatief A richt zich op een toekomstgericht ontwerp voor de dijk, waarbij het gebied en de kwaliteiten rond de dijk worden ontwikkeld. Hier gaat het om grotere veranderingen in het gebied en aan de dijk. Kansrijk alternatief B richt zich op een compact ontwerp voor de dijk, waarbij de huidige kwaliteiten van het gebied rond de dijk zo veel mogelijk worden behouden. Bij dit alternatief zijn er kleinere veranderingen in het gebied en aan de dijk. De twee KA's zijn opzettelijk sterk verschillend, en bij het vervolg van naar het voorkeursalternatief zullen sterke punten uit beide KA's gecombineerd worden.

Robbert heeft vervolgens de kansrijke alternatieven, zowel A als B, voor alle vier de uitdagende gebieden toegelicht. In de powerpointpresentatie op de website staat het volledige overzicht hiervan, inclusief visualisaties.

Na de toelichting van de dijkdorpen konden de deelnemers verduidelijkende vragen stellen, voordat de toelichting voor de andere twee gebieden begon.

Vervolgens werden de twee kansrijke alternatieven voor de Henriëttewaard besproken. Hierbij zijn de voornaamste verschillen tussen KA-A en KA-B de ligging van het dijktracé, de mate van openheid van het gebied en de aanwezigheid van water, en het wel of niet toevoegen van een extra watergang. Voor de Stad-Uiterwaardzone bestaat KA-A uit het verder ontwikkelen van het binnendijks gebied als uitloopgebied, waarbij de druk op de uiterwaarden wordt afgeleid. Bij dit alternatief zijn er grotere veranderingen in het gebied. In KA-B zal het bestaande uitloopgebied zo veel mogelijk gehouden worden zoals het nu is, waarbij er kleinere veranderingen aan het gebied zijn. In de powerpointpresentatie en op de posters op de website staat voor zowel de Henriëttewaard als de Stad-Uiterwaardzone een volledig overzicht hiervan, inclusief visualisaties.

Na de toelichting van de Henriëttewaard en de Stad-Uiterwaardzone was er weer gelegenheid tot het stellen van verduidelijkende vragen. Er werd een aantal vragen gesteld, die ook al een goede aanzet waren tot de gesprekken die in de deelgroepen daarna konden worden gevoerd. Jetske lichtte toe hoe de deelnemers zich na de pauze vrij konden verdelen over de deelgroepen.

Deelgroepgesprekken

Na de pauze konden de deelnemers zich over vier groepen verspreiden. In elke groep werd een open gesprek gevoerd met als focus: Wat zijn belangrijke aandachtspunten om mee te nemen met de verdere uitwerking van de kansrijke alternatieven? Hoe kunnen de alternatieven versterkt worden? Welke vraagstukken komen er nog naar voren?

Lith

In de groep voor Lith, waar projectmanager Jan Bouman en assistent technisch manager Laura Halbmeijer het gesprek voerden kwamen de volgende aandachtspunten naar voren:

Na het doorgronden van de verschillende kansrijke alternatieven, werd door de deelnemers een nieuw alternatief aangedragen: een combinatie van beide varianten, KA-A en KA-B. Dit alternatief biedt mogelijk een interessante oplossing die elementen van beide alternatieven samenbrengt. Bijvoorbeeld de dijk buitendijks aanleggen vanaf de veerweg tot de Lithse bakker en daarna terug naar het huidige tracé. Daarnaast werd besproken dat een vaste keermuur met enkele coupures kan worden gezien als een kwaliteitsimpuls voor het dorp. De keermuur zorgt ervoor dat de verbinding

met de rivier behouden blijft en zelfs wordt versterkt. Het voegt iets toe aan het karakter van de omgeving, niet alleen door het fysieke element zelf, maar ook doordat er minder geparkeerde auto's zichtbaar zullen zijn. Het ophogen van de weg op de dijk riep veel vragen op over de praktische gevolgen voor de aansluitingen met binnen- en buitendijkse woningen. Kunnen bewoners binnendijks nog met de auto bij hun woning of erf komen? En betekent dit voor buitendijkse bewoners dat zij straks een trapje af moeten om hun huis te bereiken? Verder ging het gesprek ook over 'het dorp aan de rivier'. Dit heeft zowel een emotionele kant – de vraag of je nog wel een dorp aan de rivier bent als er een dijk tussen huizen en de rivier ligt – als een fysieke uiting, waarbij de doorkijkjes cruciaal zijn. Vanaf de straat in Lith zou het zicht op de rivier (via doorkijkjes) in KA-A verdwijnen. Ook kwamen er veel uitwerk- en onderzoeksvragen naar voren over de zone tussen de huizen en de nieuwe dijk bij KA-A. Is er nog een achterom? Kunnen we daar eventueel parkeren? En als een deel van de dijk in een tuin komt, wat mag er dan nog in die tuin gebeuren? Bij KA-B lag de nadruk vooral op de verkeersaspecten. Hoe gaan we dit regelen? Is er ruimte voor een alternatieve parkeerplaats? En wat zijn de gevolgen voor de andere straten in het dorp?

Oud-Empel

Tijdens het gesprek in de groep voor Oud-Empel, waar Tim Smit en technisch manager Patrick Dobber het gesprek voerden, kwamen verschillende aandachtspunten naar voren. In de groep was er begrip voor beide kansrijke alternatieven, ondanks dat deze ingrijpende gevolgen kunnen hebben voor de bewoners. Het gesprek verliep constructief, mede doordat er binnenkort nog een vervolgesprek met de bewoners van Oud-Empel gepland staat. Er werd relatief veel begrip getoond voor optie KA-A. In het gesprek lag de nadruk wel op recreatie: Oud-Empel moet geen toeristische trekpleister worden. De zorgen gaan met name om het 'nieuwe' parkje in het midden van Oud-Empel dat ontstaat in KA-A, en over het gebruik van de uiterwaarden. Daarnaast is er een onderzoeksvraag geformuleerd of de dijk niet dunner en minder robuust kan worden uitgevoerd. Dit wordt meegenomen in het technisch uitzoekwerk.

Henriëttewaard en stad-uiterwaardzone

Vervolgens waren er twee groepen die beide de Henriëttewaard en de Stad-Uiterwaardzone samen besproken. In de groep waar Brecht Leseman, adviseur voor ruimtelijke kwaliteit en landschapsarchitect Timon Verstoep het gesprek voerden kwam het volgende naar voren:

Het gesprek begon met de Henriëttewaard. Daarbij kwamen vooral veel verduidelijkende vragen naar voren over het nieuwe gemaal en de ligging van de dijk, en hoe deze elementen samenhangen. Er was veel interesse in deze technische aspecten. Verder was er enthousiasme over de gebiedsontwikkeling en de kansen voor natuur. Enkele concrete ideeën werden aangedragen, zoals het benutten van de parkeerplaats bij Treurenburg als gebiedsentree of het toevoegen van Tiny Houses in het gebied. Ook kwamen aandachtspunten voor de inpassing naar voren, bijvoorbeeld de aansluiting op de dijk rond de schutsluis en de Haverleij.

Voor de Stad-Uiterwaardzone werden specifieke aandachtspunten gedeeld. In het stuk tussen Gewande en de Grote wielen liggen twee boerderijen, waaronder een biologische boer. Het zou jammer zijn als de bijdrage van deze biologische boer verloren gaat door bijvoorbeeld bebossing. Daarnaast is er een varkenshouderij met stankcirkels; de vraag is of deze wel of niet kan blijven. Er werden ook kansen benoemd in relatie tot huidige initiatieven langs de dijk die kunnen bijdragen aan de Stad-Uiterwaardzone. De stichting Tempel van Empel wil bijvoorbeeld de historische tempel herbouwen. In KA-B zijn extra paden voorzien in de groene vingers, maar dit verkleint het begrazingsgebied. Juist in de Koornwaard is er behoefte aan kleinschalige landschapselementen. Als laatst klonk er een oproep van de deelnemers om een combinatie te maken van beide alternatieven, omdat niet alle plekken logisch zijn om te bebossen, zoals bij de biologische boer.

In de groep met omgevingsmanager Jetske en landschapsarchitect Robbert kwamen de volgende aandachtspunten naar voren:

In de groep met omgevingsmanager Jetske en landschapsarchitect Robbert kwamen verschillende aandachtspunten naar voren. Voor de Henriëttewaard werd benadrukt dat natuurwaarden en recreatie op gespannen voet kunnen staan. Daarnaast werd gevraagd naar het uitzicht op Fort Crèvecoeur vanuit de Henriëttewaard: het zou heel mooi zijn daar zicht op te hebben, maar is het daarvoor niet teveel begroeid? Ook de inpassing van het gemaal in het landschap en de toegankelijkheid van de Henriëttewaard vanuit Engelen zijn belangrijke aandachtspunten. Verder werd gewezen op de grondpositie, die bepalend is voor de haalbaarheid van het plan. Voor de Stad Uiterwaardzone kwamen andere punten naar voren. Het behoud van de populierenrij is belangrijk voor de omgeving, en voor alternatief KA-B werd voorgesteld om ten oosten van de groene vingers meer te ontwikkelen, vanaf de Empelse Schans. De verkaveling in KA-A werd als erg rechtlijnig ervaren - zou dat organischer kunnen? Er is lang stilgestaan bij het verminderen van recreatiedruk. Enerzijds willen we de druk op de uiterwaarden verminderen; anderzijds kan meer binnendijkse recreatie de overlast voor bewoners vergroten. Dit is een lastig dilemma en verdient aandacht bij het verder uitwerken van het ontwerp. Ook werd voorgesteld om een knip te maken om verkeer langs de groene vingers af te sluiten, om zo overlast te verminderen. Bereikbaarheid behouden en overlast verminderen kunnen op gespannen voet staan, en daar moet een balans in gezocht worden..

Plenaire terugkoppeling

Vanuit de deelgroepen was er telkens één afgevaardigde om de uitkomsten en belangrijkste aandachtspunten aan de gehele groep terug te koppelen. Dit werd op een zeer constructieve manier gedaan, waarbij de verschillende perspectieven binnen de groep genuanceerd werden verteld aan de rest van de deelnemers.

Tijdens de terugkoppeling en afsluiting hebben de deelnemers enkele aandachtspunten en complimenten meegegeven aan het team. Een belangrijk punt is om bij de volgende werkplaats ook aandacht te besteden aan de rest van de dijk, zodat ook de bewoners van gebieden waar nu nog minder aandacht voor is geweest weten waar ze aan toe zijn. Omgevingsmanager Tim Smit heeft hierop geantwoord en benadrukt dat dit zeker gaat gebeuren in de komende werkplaatsen en de dijktafels in het voorjaar. Omdat de dijk een gebied van ruim 23km beslaat kunnen de uitwerkingen niet allemaal tegelijk gedaan worden door het technische reken- en ontwerpteam. In eerdere werkplaatsen hebben we gelukkig regelmatig stilgestaan bij de dijk als geheel zodat we goed weten welke aandachtspunten er zijn. Daarnaast zijn er ook complimenten uitgesproken over de mooie uitwerkingen van de ontwerpen voor Henriettewaard. De werkplaats eindigde om 22.00 uur, maar om 22.30 waren de gesprekken tussen de deelnemers en het team, onder het genot van een drankje, nog in volle gang.

